

METODY AKTYWIZUJĄCE

Przyswajanie nowej wiedzy dokonuje się przez działanie, odkrywanie, przeżywanie. Uczniowie powinni odkrywać nową wiedzę, badać, poszukiwać, eksperymentować. To wpływa na zrozumienie ukrytych w problemie treści.

Umiejętność wyzwalania aktywności uczniów jest ważna dla każdego nauczyciela. Istotne jest więc podejście nauczyciela, który we właściwy sposób powinien ją stymulować.

Celem artykułu jest **charakterystyka aktywizujących metod nauczania i omówienie wybranych zastosowań praktycznych**. Większość prezentowanych przeze mnie metod może być stosowana praktycznie na każdym przedmiocie.

Zanim przejdę do prezentacji wybranych metod aktywizujących, przypomnę definicję pojęcia „metody” prof. Okonia:

METODA: systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający osiągnięcie celów kształcenia, bądź układ czynności nauczyciela i uczniów wypróbowany i systematycznie stosowany w celu spowodowania określonych z zmian w osobowości uczniów.

METODY AKTYWIZUJĄCE: dynamiczny proces formowania się człowieka, polegający na ciągłym *wyborze treści* oraz *sposobów działania nauczyciela i ucznia* tudzież na takim *doborze warunków* uczenia się, aby uczeń *przeżywał kształcenie jako swój własny proces, sprawiający jemu samemu satysfakcję*, a zarazem aby jak najchętniej przystępował do jego realizacji i kontynuacji.

(Elżbieta Wieczór: Edukacja i Dialog 9-10/2001)

Poprzez stosowanie metod aktywnych nauczyciel wpływa w decydującym stopniu na skuteczność pracy dydaktycznej i sukces edukacyjny ucznia. Metody te sprzyjają rozwojowi postaw twórczych, ponieważ opierają się na jego zainteresowaniach. Metody aktywizujące są zorientowane na ucznia, jego możliwości i potrzeby, a także oczekiwania. Jest on traktowany w sposób podmiotowy.

Metody aktywizujące pomagają rozwijać kompetencje kluczowe opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15.02.1999. **Metody bez powiązania z celami i treściami nauczania, ramami organizacyjnymi a przede wszystkim z potrzebami ucznia i preferencjami nauczyciela nie mają wartości.**

Ogólna charakterystyka metod aktywnych:

Metody aktywizujące

- wykorzystują potencjalne możliwości tkwiące w każdym uczniu przyczyniają się do rozwoju sprawności umysłowej i zainteresowań ucznia
- przygotowują do pełnego odbioru rzeczywistości za pomocą wszystkich zmysłów
- rozwijają umiejętność uczenia się poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystanie informacji z różnych źródeł, efektywne posługiwanie się technologiami informatycznymi
- uczą prawidłowej komunikacji dyskusowania, sztuki konwersacji, prezentacji własnego punktu widzenia
- uczą zadawania pytań
- uczą radzenia sobie w trudnych sytuacjach
- pozwalają ocenić swoje możliwości
- ośmielają uczniów pozwalają wyzbyć się zahamowań
- uczą planowania i organizowania pracy indywidualnej i zespołowej
- uczą umiejętności pracy w zespole sprzyjają budowaniu więzi w grupie
- uczą solidarności i współodpowiedzialności
- sprzyjają lepszemu poznaniu się

Szereg w/w umiejętności uczniowie nabywają dzięki działaniom w grupie. W zależności od zadania, nauczyciel powinien pamiętać, że w grupie muszą być uczniowie o różnych możliwościach edukacyjnych. Uczniowie zdolni pomagają słabszym kolegom. Praca w grupie wpływa w ten sposób na zmianę postawy ucznia słabego, zaczyna interesować się on lekcją. Z początku przysłuchuje się wypowiedziom kolegów, najczęściej powtarza ich wnioski, po czym próbuje własnych sił i dzięki pracy na rzecz grupy nabiera wiary we własne możliwości i uzupełnia z czasem braki.

W metodach aktywnych bardzo ważne jest porozumienie między uczestnikami i chęć wykonania danego zadania. Aby to porozumienie zaistniało, musi rozwinąć się pełna i rzeczywista współpraca w grupie. Nauczyciel i uczniowie stanowią zespół osób wzajemnie się wspierających, budujących zaufanie, rozumienie i pełną akceptację swoich pomysłów.

Metody aktywne mogą przybierać atrakcyjną postać: gry, zabawy, wycieczka, eksperymenty, metody sytuacyjne, dyskusja, potyczki słowne, wykład, pantomima, wywiad, zagadka kryminalna, projekt i wiele innych.

Gorąco polecam „Przewodnik po metodach aktywizujących: Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie” Edyty Brudnik, Anny Koszyńskiej, Beaty Owczarskiej, który jest zbiorem metod i technik aktywizujących ucznia.

Oto kilka propozycji:

Metoda stacji:

polega na tym, że stacjami są ustawione w dowolny sposób w klasie stoliki. Na nich znajdują się zadania do wykonania. Uczniowie „podróżują” od stacji do stacji wykonując znajdujące się tam zadania. Kolejność odwiedzania stacji jest dowolna. Poszczególne stacje powiązane są ze sobą tematycznie. Głównym celem tej metody jest rozwój samodzielności uczniów w procesie uczenia się poprzez działanie, odkrywanie i zabawę. Jednym z najważniejszych zadań współczesnej szkoły jest przygotowanie do samodzielnej pracy.

METODA STACJI

+	-
1) uczeń uczy się samodzielności: sam wybiera drogę, pokonuje ją w odpowiednim dla siebie tempie 2) uczeń ćwiczy poczucie odpowiedzialności 3) nauczyciel nie musi angażować się w proces lekcyjny, jest obserwatorem, doradcą 4) wszystkie „typy uczenia” są zaangażowane	1) nauczyciel musi poświęcić bardzo dużo czasu na przygotowanie zajęć: dobór materiałów, odp. il. zestawów, ustawienie stolików 2) tłok na stacji powoduje chaos /zróżnicowane tempo pracy/ nauczyciel musi wówczas interweniować

Zastosowanie: powtórzenie oraz realizacja ścieżek edukacyjnych: (karta obiegu)

Dyskusja kielecka (dyskusja cicha):

Metoda wspólnego uczenia się.

Celem metody jest poszukiwanie i wybór najtrafniejszego rozwiązania oraz rozbudzenie aktywności uczniów mających problemy z przyswajaniem wiedzy.

Każdy uczestnik otrzymuje kartkę, którą dzieli na np. trzy części. Na każdej części zapisuje dyktowane przez nauczyciela / ucznia pytanie. Uczestnik na tej samej kartce udziela na dane pytanie odpowiedzi. Teraz klasa zostaje podzielona na trzy grupy. Każda grupa ma przydzielone jedno z trzech pytań, zbiera wszystkie odpowiedzi na to pytanie, porównuje je i ustala wspólna trafna odpowiedź.

Metoda daje doskonale wykorzystywać się na lekcjach powtórzeniowych. Można zwiększyć liczbę pytań i równocześnie grup.

DYSKUSJA KIELECKA

+	-
1) anonimowość 2) uczniowie nie mają obaw przed udzieleniem złej odpowiedzi 3) poprzez powtarzanie odpowiedzi materiał jest utrwalany 4) uczniowie uczą się od siebie nawzajem	1) anonimowość 2) uczniowie czują się bezkarni

autorefleksja

Technika 635:

To zmodyfikowana „burza mózgów”

Liczby w nazwie oznaczają: 6: liczba osób w grupie, 3: liczba pomysłów / rozwiązań,

5: liczba rund.

Celem tej metody jest rozwijanie umiejętności twórczego myślenia podczas rozwiązywania różnych problemów dydaktycznych lub wychowawczych.

Przedstawiamy problem. Zachęcamy do krótkiej rozmowy na jego temat. Zapisujemy temat: Podział klasy na grupki przez zaistniałe konflikty.

Każdy uczestnik otrzymuje kolejno formularz i zapisuje trzy pomysły /sposoby na rozwiązanie danego problemu. Formularz wędruje do kolejnej osoby w grupie itd.

Pomysły zapisywane przez kolejne osoby nie mogą się powtarzać. Jeśli ktoś nie ma pomysłu na trzy propozycje, może wpisać dwie. Po uzupełnieniu formularza ma miejsce prezentacja pomysłów, z których wybieramy te możliwe do zrealizowania.

Wykorzystanie techniki 635 jest szerokie:

- rozwiązywanie konfliktów klasowych
- organizacja imprez klasowych, wycieczki
- korzyści z Unii Europejskiej
- Dlaczego warto obejrzeć „Zemstę”?

TECHNIKA 365

+	-
1) łatwość stosowania metody 2) duża intensywność pracy 3) w krótkim czasie powstaje dużo pomysłów / rozwiązań	1) wydłużanie czasu ponad normę w kolejnych rundach

Nie ulega wątpliwości, że stosowanie aktywnych form i metod pracy wymaga od nauczyciela dużego wysiłku. Rzetelne przygotowanie materiałów, zorganizowanie miejsca do pracy jest czasochłonne i absorbuje czynnościowo nauczyciela.

Te metody mają swoje plusy i minusy. Należy je dobierać odpowiednio do warunków: czasu i bazy dydaktycznej, sytuacji dydaktycznej, a przede wszystkim do poziomu intelektualnego grupy. Bez aktywnego udziału ucznia i chęci współpracy nawet najlepszy nauczyciel nic nie zrobi. Pozostaje tylko nadzieja, że kreatywna postawa nauczyciela wyzwoli autentyczną motywację i ciekawość ucznia, który z biernego odbiorcy stanie się aktywnym uczestnikiem.

Zaprezentowane przeze mnie metody aktywne nie wyczerpują wszystkich możliwych sposobów uczenia i nauczania.

Elżbieta Piniańska
nauczyciel j. niemieckiego
w NKJO Sieradz i Gimnazjum nr 2 w Sieradzu

Literatura:

- Hamer, Hanna: Nowoczesne uczenie się albo ściągą z metodyki pracy umysłowej, VEDA, Warszawa, 1999
Hamer, Hanna: Klucz do efektywności nauczania, VEDA, Warszawa, 1994
Brudnik, Edyta, Koszyńska Anna, Owczarska Beata: Przewodnik po metodach aktywizujących: Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie, Kielce 1999
Edukacja i Dialog 2000 nr 3
Chemia w szkole 2000 zeszyt 2/3
Wiadomości historyczne 2001 nr 4
Geografia w Szkole 2002 nr 1
Polonistyka 1999 nr 8
Biologia w szkole 2001 nr 4
Edukacja i Dialog 2001 nr 9-10
Edukacja Biol. i Środowiskowa 2002 nr 2
Języki Obce w szkole wrzesień/październik 4/2001